

25. Kaupunginmuseo

Henkilökunta. Kaupunginmuseon palveluksessa oli v. 1967 7 vakinaista ja 2 tilapäistä viranhaltijaa sekä 2 työsuhteessa olevaa museoapulaista, 4 osapäivätyössä olevaa siivoojaa, yhteensä 15 henkilöä. Osan vuotta palveli 5 eri harjoittelijaa. Rakennusmittaus- ja inventoimistehtävissä työskenteli 3 sisustustaiteen ylioppilasta tuntipalkalla sekä kokoelmien hoitoon kuuluvissa töissä 2 konservattoria samoin tuntipalkalla.

Museon kassanhoitaja Irma Kuurre siirtyi eläkkeelle 1.9. alkaen ja 9. pl:n kassanhoitajan virkaan valittiin 1.11. lukien rahoituston toim.apul. Pirkko Nikander. 7.6. perustettuun, 24. pl:aan ja III kielitaitoluokkaan kuuluvan museoamanuenssin virkaan valittiin fil.kand. Jarno Peltonen 1.1.1968 alkaen.

Useita vuosia kaupunginmuseossa vuosilomasijaisuuksia hoitanut ja yleisön opastajana toiminut nti Astrid Granlund kuoli 13.12.

Museonhoitaja osallistui kertomusvuonna Kotiseutuliiton 1.—3.7. järjestämille valtakunnallisille kotiseutupäiville Keuruulla, oli kaupunginmuseon edustajana valtakunnallisilla taidemuseopäivillä Tampereella 18.—19.11. sekä Suomen Taidemuseoiden liiton perustavassa kokouksessa 15.12. Ateneumissa.

Museon henkilökunnasta yksi museoapulainen ja yksi toimistoapulainen osallistuivat virasto- ja laitossuojelun perus- ja jatkokursseille.

Kokoelmien kartuttaminen. Kaupunginmu-

seon kokoelmiin hankittiin ostamalla ja saatiin lahjoina yhteensä 1 838 esinettä. Nämä jakaantuivat eri pääryhmiin seuraavasti: kirjat 736, kartat 2, rakennus- ja mittapiirustukset 183, Helsinki-aiheiset öljy- ja vesivärimaalaukset sekä graafiset lehdet ja piirrokset 70, muotokuvat 2, pienoisjäljennökset 1, mitalit, rahat ja muistorahat 46, huonekalut 56, kulta-, hopea-, tina- sekä lasi- ja posliiniesineet 22, talous- ja työkalut 31, lelut, pelit, soittimet ym. 4, virkapuvut ja niiden osat 4, puvustot ja käsityöt 78, koriste-esineet 3, koneet 3, rakennusten ja niiden sisustuksen osat 69, maalöydöt 36, arkistoaines 60, postikortit 68, palomuseoryhmän esineet 364.

Kuva-arkistoon hankittiin yhteensä 3 046 numeroa: valokuvanegatiiveja vedoksineen 1 445, valokuvia ilman negatiivia 321, väridiapositiiveja 111, mikrofilmenegatiiveja ja mikroreal-kortteja 776, uusintanegatiiveja 326, kuvalaattoja 67.

Kertomusvuonna sai kaupunginmuseo kokoelmiinsa lahjoituksia mm. seuraavilta henkilöiltä, virastoilta ja laitoksilta ym.: Annankadun kansakoulu, rva Anna-Maj Björkstén, sosiaalineuvos Helny Bergbomin kuolinpesä, palopääll. Bergström, hra Håkan Brunberg, nti Olga Forslund, hra I. Gordin, nti Astrid Granlund, taidevalokuv. C. Grünberg, varat. J.A. Hari, nti Fanny Jakobssonin kuolinpesä, rva Liisa Helkavaara, kamr. Harry Henriksson, rakennusviraston talorakennusosasto, kaupunginarkisto, kaupunginpuutarha, kiinteistöviraston talo-osasto, kir-

japainokoulu, Tukholman päiväkot, Helsingin Lyseo, nti Impi Kirkonmies, prof. Aune Lindström ja dos. Irja Maliniemi, toimitt. Irja Löngrén, Marimekko Oy, hra Erik Nyholm, varat. Erkki Relander, lastentarh.op. Salovuori, maist. Anna Slöör, hra Sigurd Stenius, Suomen Kotikäsiyö- ja teollisuus Oy, rva Hilka Tallgren, maist. M. J. Terho, nti Siiri Timgren, nti Greta Wikberg, vapaa-herratar Kitty Wrede, komentaja Niilo Väänänen.

Julkaisujaan lähettivät museolle mm. A magyar mesögadasági Muzeum, Budapest, A Vas megyei muzeumokv.-Savaria, Göteborgs Stadsmuseum, Historisches Muzeum der Stadt Wien, Københavns Bymuseum, Oslo Bymuseum, Stockholms Stadsmuseum ja Varbergs Museum.

Kertomusvuonna museon haltuun tulleista esineistä muodosti oman ryhmänsä ns. palomuseo, joka oli sijoitettu Haagan paloasemalle. Palolautakunnan oli huolehdittava siitä, että palolaitoksen hallussa olevat museoesineiksi katsottavat esineet ilmoitetaan kaupunginmuseolle. Määrältään tämä esineistö oli n. 15 % koko kertomusvuoden aikana hankitusta esinemäärästä.

Nti Hildur Oikero testamenttasi museolle jäämistöstään helsinkiläisperäiset huonekalunsa. Samoin testamenttasi sosiaalineuvos Helny Bergbom paitsi huonekaluja, mm. Karl August Tavaststjernalle kuulunutta kirjoituslipastoa, myös hyvän valikoiman käsityö- ja puvustoesineitä sekä laajan kirjaston. Nti Astrid Granlundilta saatiin kokoelmiin Hotelli Kämpin huutokaupasta ostetut kolme lautasta ym. Nti Siiri Timgren kartutti museon kokoelmia mm. lahjoittamalla isänsä ja äidinäidiltään perimiään talousesineitä ja »Laterna magican» värikuvalaattoineen. Prof. Aune Lindström ja dos. Irja Maliniemi lahjoittivat äidinäidiltään perimiään kahvikuppeja.

Komentaja Niilo Väänäselä saatiin Suomenlinnasta Paavo Väänäsen kisällityönään tekemä lipasto. Maist. Anna Slöör lahjoitti

museoon pienen salkun, joka sisälsi Amalia Mattheizenin (sittemmin Kiseleff) piirustuksia ja heleitä vesivärimaalauksia. Amalia Mattheizen oli oppilaana Magnus von Wrightin piirustuskoulussa.

Kaupunginpuutarhan hallusta siirtyi museon hoitoon kaikkiaan neljä puistovahdin virkalakkia, Annankadun kansakoulusta kaupungin kansakoulujen ehkä vanhin urkuharmooni sekä Johan ja Gustava Silfviuksen muotokuvat sekä Helsingin Lyseon rehtorinkansliasta entistä kalustoa ja v. 1918 kaatuneiden koulun oppilaiden marmorinen muistotaulu.

Museon kokoelmiin toimitetuista maalöydöistä mainittakoon: Pikkupoika Tero Åberg ja hänen isänsä toivat museoon Myllypuron mailta rakennustyömaalta tavatusta rahalöydöstä yhden pronssisen rahan. Se oli lyötetty Itä-Rooman alueella Bysantissa Johannes Zimiscesin (969—976) aikana. Koululainen Pekka Saari toi Leppävaarassa suonlaidasta keksimänsä kauniin messinkisen punnussarjan. Maalöydöistä maksettiin lunastusmaksu. Myös Kaupungintalon työmaan vastaava rak.mest. E. Pettinen huolehti siitä, että kaikki työmaalla tavatut maalöydöt saatiin museoon.

Hra V. Juvonen lahjoitti museoon käyttökuntoisen suutarin ompelukoneen, mallilitaan riittävän vanhan museoesineeksi. Merikapt. Kullervo Räisänen hankki tiedot ja piirroksin varustetun selvityksen mm. parkki Favellista, jonka keulakuva on kunnostettuna museon kokoelmissa.

Ostoista tärkeimpinä mainittakoon kaksi hopeaesinettä, joista toinen oli 20 cm:n korkuinen pokaali v:lta 1778, tekijä helsinkiläinen kultaseppä Henrik Johan Sohlberg (1766—1791), ja toinen Henrik Sandbergin v. 1806 valmistama kannellinen ja varrellinen hopeakattila. Pokaalin pohjassa oli nimikirjaimet MHW ja se oli mahdollisesti Tuomarinkylän kartanon Weckströmien perua. Kattila taas kuului Itämaiseen sotaan osallistuneiden Cronstedt-suvun jäsenten

matkavarusteisiin. Vielä saatiin ostaa Marcus Collinin v. 1931 maalaama talvikuva, joka esitti Eteläsataman laivatelakkaa.

Kullatusta messingistä valmistettu katto-kruunu ostettiin varat. Erkki Relanderilta. Sen oli teettänyt Tukholmassa kauppaneuvos G. Lundahl, jonka luona keisari Aleksanteri I asui v. 1819 Suomen vierailunsa aikana Tampereella käydessään. Tämä ja monet muut kertomusvuoden hankinnat olivat tehdyt Tuomarinkylän museon laajentamista silmällä pitäen.

Valokuvaukset ja kuvahankinnat. Kertomusvuoden alusta kaupunginmuseoon perustettiin arkistojärjestäjän virka, jonka haltijan tehtäviin kuului kuva-arkiston luettelointi, järjestäminen ja hoito sekä kuva-arkiston asiakaspalvelu. Tätä puolta museotyössä voitiinkin nyt entisestään tehostaa. Suomen itsenäisyyden 50-vuotisjuhlien johdosta oli vuosia 1917 ja 1918 koskevien valokuvien kysyntä vilkasta.

Osa museon toimesta tapahtuneista valokuvauksista kohdistui rakennustutkimusten alalle: Puotinkylän kartanon aihepiiristä oli uusia valokuvanegatiiveja 211 kpl, joista useimmat liittyivät mittapiirustuksiin. Talon Pohj. Makasiinikatu 9:n sisustuksesta ja rakennuksen yksityiskohdista valmistui 66 negatiivia ja Tuomarinkylän kartanoon johtavan tien varrella olevasta ns. »mummon mökistä» 33 negatiivia.

Toisen tutkimustöihin liittyvän kuvaryhmän muodostivat Käpylään 1920-luvulla rakennetussa ns. puutalo-Käpylässä olevia asuntoja ja niiden sisustusta esittävät valokuvat.

Häviävän tai lähiaikoina muuttuvan Helsingin kuvauksiin kuuluivat ns. Brummerin vanhainkoti ja Lauttasaaren silta ympäristöineen, Hesperian puisto ja Eläintarhan huvilat. Sisäkuvauksista mainittakoon Lars Krogius Oy:n toimistotiloissa tehdyt kuvaukset talossa Et. Makasiinikatu 4.

Uusintakuvauksista tärkein oli tri W. W. Wilkmanin aikoinaan valokuvaamista Hel-

sinki-aiheisista kuvista tehdyt uusintanegatiivit sotien aikana tuhoutuneiden alkupe-raisnegatiivien tilalle. Helsingin leipurien ammattikunnan asiakirjat mikrofilmattiin. Esinekuvauksia museossa tapahtui kautta vuoden.

Kuva-arkistoon kertomusvuonna saatuja negatiiveja numeroitiin museon pääosastolla 1 911 kpl ja päävarastoon sijoitettuja henkilökuvanegatiiveja 20 533 kpl, joista tehtiin myös kortisto. Tämän lisäksi käsiteltiin alustavasti edellisenä vuonna lahjaksi saadusta negatiivikokoelmasta 13 418 negatiivia. Kuva-arkisto valmistutti 110:lle kuvien tilaajalle yht. 662 valokuvaa, näistä 274 eri julkaisuja varten. Tilausten yhteydessä saatiin 44 uusintanegatiivia. Kuvien tilaajiin kuului yhdistyksiä, virastoja, päivälehtiä ym. Opiskelijoita ja tutkijoita palveltiin päivittäin paitsi toimittamalla kuvia myös antamalla museon esineistöä ja Helsingin historiaa koskevia tietoja.

Kuva-arkiston kadunnimien mukaiseen rivirekisteriin kirjoitettiin kertomusvuonna lisää 463 uutta liuskaa ja muun aiheen mukaiseen rivirekisteriin 484 liuskaa. Rivirekisteriin merkittyjen ja selvitettyjen Helsinki-aiheisten valokuvien lukumäärä oli vuoden lopussa 52 023 kpl. Tähän lukumäärään eivät sisälly henkilökuvakortistot.

Kuvalaattakokoelmaa koskevaan haku-kortistoon kirjoitettiin kertomusvuonna 1 548 luettelokorttia viitekortteineen.

Näytteillepano, kokoelmien hoito ym. Kertomusvuoden talousarviossa oli 8 000 mk:n määräraha erikoisnäyttelyn järjestämistä varten. Kaupunginmuseon valokuvanäyttely Helsinki Suomen itsenäistyessä oli avoinna 11.—20.11. Stockmann Oy:n tavaratalon IV kerroksen näyttelyhallissa arkisin aukioloaikoina ja lisäksi sunnuntaisin klo 12—16. Pääsy näyttelyyn oli maksuton ja kävijöiden lukumäärä 13 604. Näyttelyssä kävijöille jaettiin myös maksutta museon julkaisema valokuvanäyttelyn seloste, jota oli painettu 2 000 kpl suomen- ja 1 000 kpl ruotsinkielise-

nä. Näyttely esitteli kuvia v:ilta 1912—1932. Kuvat oli järjestetty ryhmittäin valaisemaan kaupunkikuvan kehitystä, tapahtumia Helsingissä, sivistys- ja talouselämää sekä helsinkiläiskoteja. Pääasiassa oli näytteillä seuraavien valokuvaajien töitä: kenr.maj. Ivan Timiriasev, hovivalokuv. Eric Sundström ja Signe Brander; näyttelyhallissa oli myös esillä pukuja, keramiikkaa, mitaleita ja muistorahoja ko. vuosilta.

Kun näyttelytilat eivät kertomusvuoden aikana lisääntyneet, näytteillepanossa voitiin tehdä vain vähäisiä muutoksia ja täydennyksiä. Tavanmukainen joulunäyttely oli sekä pää- että sivuosastossa avoinna 21.12. 1967—12.1.1968. Lisänä entiseen olivat jouluaiheiset valokuvasuurenukset v:ien 1890—1930 väliseltä ajalta.

Esineiden, pääasiassa huonekalujen kunnostukseen käytettiin 486 työtuntia. Kaikki kokoelmiin kertomusvuonna ostetut ja lahjaksi saadut öljymaalaukset puhdistettiin ja kunnostettiin. Lisäksi suoritettiin esinekoelmien luettelointia, sekä saatiin valmiiksi tauluvaraston kunnostus-, järjestely- ja inventointityöt kertomusvuoden toukokuussa. Sen jälkeen aloitettiin huonekalukokelmien inventointi ja sijoitusluetteloiden laadinta. Suuritoisin oli syyskautena tapahtunut palomuseoesineistön luettelointi.

Vanhoissa rakennuksissa suoritettiin säilyneiden rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten osien inventoimis-, mittaus- ja valokuvaustöitä, sekä näiden rakennusten korjaus-, muutos- tai purkamistöiden yhteydessä poistettavaksi joutuvien sisustuksen osien talteenottoa ja varastointia jatkettiin kautta vuoden. Työhön käytettiin yhteensä 1 206 työtuntia.

Tuomarinkylän museon lehtileikearkistoon hakusanoitettiin, leimattiin numeroleimalla ja vietiin hakukorteille vuoden aikana lehtileikkeitä ajalta elokuu 1966 — maaliskuu 1967 n:ot 62694—67140. Kertomusvuoden lehtileikkeitä leikattiin ja liimattiin tämän lisäksi arkeille 4 486 kpl.

Tutkimustyöt. Esineistön selvitys- ja luettelointityöhön liittyvän tutkimustyön sekä rakennustutkimusten lisäksi jatkettiin kevätkaudella Käpylän puurakennuskortteleihin kohdistuvaa ns. korttelitutkimusta. Tätä työtä oli aikomus jatkaa myös muissa kaupunginosissa.

Vierailut, opastukset ja käynnit museossa. Hakasalmen huvilassa oleviin pääosaston kokoelmiin tutustui kertomusvuonna 9 722 henkilöä, joista pääsylipun lunastaneita oli 6 180, Tuomarinkylän museossa kävi 2 155 henkilöä, joista maksaneita 1 149, yhteensä oli kaupunginmuseossa käyneitä 11 877 henkilöä.

Vuoden aikana kävi Hakasalmen huvilassa 16 kansakoululuokkaa, yhteensä 334 oppilasta ja 20 oppikoululuokkaa, yhteensä 533 oppilasta. Tuomarinkylän museossa vieraili vain 1 oppikoululuokka, yhteensä 40 oppilasta ja 4 kansakoululuokkaa, yhteensä 145 oppilasta. Muiden kuin koululaisryhmien lukumäärä oli 30 ja henkilömäärä 1 047. Ulkomaisista opintoryhmistä mainittakoon värmlantilaisten, tanskalaisten ja unkari-laisten ryhmät. Helsinki-päivän vieraita oli Hakasalmen huvilassa 261 eli sama määrä kuin edellisenä vuonna. Tuomarinkylän museossa vieraita oli vain 40 (ed. v. 195).

Ryhmäkäynnit pyrittiin järjestämään torstai-illoiksi, jolloin museo oli pääsymaksutta avoinna klo 18—20. Päivisin kokoelmat olivat avoinna klo 12—16. Sunnuntaisin oli kokoelmissa kävijöitä runsaimmin. Opiskelijoita ja tutkijoita palveltiin museossa arkipäivisin koko virka-ajan, myös kesälauantaisin.

Museon hallinnassa olevat kiinteistöt. Hakasalmen huvilan sivurakennusten peruskorjaustyöt saatiin päätökseen heinäkuun alkuun mennessä, jolloin pohjoisen sivurakennuksen kalustaminen ja järjestäminen työtiloiksi välittömästi alkoi. Puistoalue museorakennusten ympärillä kunnostettiin kesäkuussa. Päärakennuksessa ei kertomusvuonna tehty muita korjauksia kuin ulkoseinien

25. Kaupunginmuseo

rappauksen paikkausta. Maalaustyöt siirtyivät v:een 1968.

Varastotilaa saatiin lisää 1.11. lukien.

Tulot ja menot. Museon pääsymaksuina perittiin aikuisilta 50 p sekä lapsilta ja ryhmäkäynteihin osallistujilta 20 p.

Tuloja oli pääsymaksuista, opaskirjojen ja postikorttien myynnistä Hakasalmen huvilan osalta 3 038 mk ja Tuomarinkylän mu-

seon osalta 815 mk, valokuvien käyttö- ja julkaisu-oikeuksien lunastuksista 3 270 mk, luontoisetujen korvauksena 1 759 mk sekä vakuutuksista ym. 702 mk, yhteensä 9 583 mk.

Määrärahoja oli kertomusvuonna käytävissä kaikkiaan 464 086 mk ja menot olivat yhteensä 408 092 mk, joten käyttämättä jäi 55 994 mk.

